

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы прарэктар

ВДУ імя П.М. Машэрава

_____ В.В. Маліноўскі

Рэгістрацыйны № ГЭ-_____/

ПА НАПРАМКУ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ І СПЕЦЫЯЛІЗАЦЫІ

**Праграма дзяржаўнага экзамену
для спецыяльнасці:**

1-21 05 01-01 Беларуская філалогія (літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць)
са спецыялізацыяй 1-21 05 01-01 02 Літаратуразнаўства

2017

Праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі АСВА 1-21 05 01-2013 (зацв. пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.08.2013 № 88); тыповой вучэбнай праграмы “Основы литературно-художественной деятельности”, зацверджанай Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь 10.12.2012 г., рэгістр. № ТД-Д.247/тып.; вучэбнай праграмы УВА “Методика деятельности литературно-редакционного сотрудника”, зацверджанай прарэктарам па вучэбнай рабоце ВДУ імя П.М. Машэрава 25.06.2014 г., рэгістр. № УД-08-065/баз.; вучэбнай праграмы УВА “Основы публіцыстыкі”, зацверджанай прарэктарам па вучэбнай рабоце ВДУ імя П.М. Машэрава 29.06.2015 г., рэгістр. № УД-12-007/уч.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Г.В.Навасельцава, дацэнт кафедры літаратуры, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В.І.Русілка, дацэнт кафедры літаратуры, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай літаратуры
(пракакол № ____ ад _____ 2017 г.);

Саветам філалагічнага факультэта
ВДУ імя П.М.Машэрава
(пракакол № ____ ад _____ 2017 г.)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Дзяржаўны экзамен па напрамку спецыяльнасці і спецыялізацыі завяршае падрыхтоўку студэнтаў філалагічнага факультэта спецыяльнасці “Беларуская філалогія (літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць)” са спецыялізацыяй “Літаратуразнаўства”.

Мэта дзяржаўнага экзамену – выніковая праверка ведаў студэнтаў, якая павінна засведчыць якасць філалагічнай падрыхтоўкі выпускнікоў па курсах напрамку спецыяльнасці “Літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць” і спецыялізацыі “Літаратуразнаўства”.

Дзяржаўны экзамен з’яўляецца самым адказным і аўтарытэтным відам праверкі тэарэтычных ведаў і практычных уменняў па адпаведных дысцыплінах. Падчас падрыхтоўкі да экзамену студэнт павінен не толькі паўтарыць вывучаны матэрыял, але і глыбей яго асэнсаваць і сістэматызаваць. Студэнты літаратуразнаўчай спецыялізацыі таксама абараняюць дыпломную работу па беларускай літаратуры. Такі комплекс форм атэстацыі выпускнікоў-філолагаў скіраваны на фарміраванне іх высокай прафесійнай кваліфікацыі.

З мэтай выяўлення прафесійнай кампетэнцыі студэнтаў-выпускнікоў, іх падрыхтаванасці да працы ў агульнаадукацыйнай школе і іншых навучальных установах (ліцэях, гімназіях, каледжах), а таксама магчымасці далейшага працягу навучання ў магістратуры і аспірантуры ў праграму дзяржаўнага экзамену ўключаюцца найбольш важныя тэмы, якія складаюць абавязковы філалагічны мінімум ведаў.

Змест вучэбнай праграмы дзяржаўнага экзамену па напрамку спецыяльнасці і спецыялізацыі (уключаючы патрабаванні адукацыйнага стандарту) накіраваны на забеспячэнне і праверку сфарміраванасці наступных груп кампетэнцый:

акадэмічных кампетэнцый:

- АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.
- АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.
- АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі.
- АК-4. Умець працаваць самастойна.
- АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця;

сацыяльна-асобасных кампетэнцый:

- САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.
- САК-2. Быць здольным да сацыяльных кантактаў.
- САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасабовых камунікацый.

прафесійных кампетэнцый у напрамках:

Навукова-педагагічная і вучэбна-метадычная дзейнасць:

- ПК-1. Планаваць, арганізоўваць і весці педагагічную (вучэбную,

метадычную, выхаваўчую) дзейнасць.

Навукова-даследчая дзейнасць:

- ПК-5. Планаваць, арганізоўваць і весці навукова-даследчую працу ў галіне філалогіі.
- ПК-6. Выбіраць неабходныя метады даследавання, мадыфікаваць існуючыя і выкарыстоўваць новыя метады, зыходзячы з задач канкрэтнага даследавання.
- ПК-10. Карыстацца навуковай і даведачнай літаратурай на беларускай, рускай і замежных мовах.

Праектная дзейнасць:

- ПК-11. Выкарыстоўваць сучасную метадалогію лінгвістычных і літаратуразнаўчых даследаванняў, выкарыстоўваць сродкі аўтаматызацыі праектавання, афармляць праектную дакументацыю.
- ПК-12. Праводзіць аналіз праектнай дзейнасці ў гуманітарнай сферы, распрацоўваць прапановы па павышэнні эфектыўнасці запланаваных даследаванняў.

Арганізацыйна-кіруючая дзейнасць:

- ПК-15. Узаемадзейнічаць са спецыялістамі сумежных спецыяльнасцей.

Інавацыйная дзейнасць:

- ПК-20. Ажыццяўляць пошук, сістэматызацыю і аналіз інфармацыі па перспектывах развіцця галіны, інавацыйных тэхналогіях, праектах і рашэннях.

Інфармацыйна-камунікацыйныя кампетэнцыі:

- Валодаць метадалогіяй пошуку новага (інфармацыі, ідэй і да т.п.), метадыкай аналізу і адаптацыі ведаў да сваіх прафесійных запатрабаванняў.
- Умець ператвараць інфармацыю ў адмысловыя веды.
- Фармаваць інфармацыйную культуру якія навучаюцца.

Праектныя кампетэнцыі:

- Усвядомлена і самастойна планаваць прафесійную дзейнасць.
- Асэнсавана будаваць прафесійную кар'еру.
- Знаходзіць аптымальныя рашэнні інавацыйнага характару.
- Быць здольнымі ўвасобіць свае задумы ў інавацыйны праект і рэалізаваць яго.

У праграму дзяржаўнага экзамену па напрамку спецыяльнасці і спецыялізацыі ўключаны пытанні вучэбных дысцыплін “Асновы літаратурна-мастацкай дзейнасці”, “Метадыка дзейнасці літаратурна-рэдакцыйнага супрацоўніка”, “Асновы публіцыстыкі”.

Першае пытанне білета – пытанне з курса “Асновы літаратурна-мастацкай дзейнасці”. Вучэбная дысцыпліна заклікана забяспечыць засваенне студэнтамі інфармацыі, якая датычыць асноў пісьменніцкага

майстэрства. Яна дае магчымасць заглянуць у творчую лабараторыю пісьменніка, развіць у сабе творчыя здольнасці, засвоіць навукі літаратурна-мастацкай дзейнасці.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

- віды творчай дзейнасці;
- асаблівасці прыгожага як эстэтычнай катэгорыі;
- псіхафізіялагічныя асаблівасці творчага чалавека, у прыватнасці, пісьменніка;
- паняцце літаратурнага вобраза, віды вобразаў;
- структуру празаічных твораў розных жанраў;
- законы вершаскладання;
- прыёмы псіхалагічнага аналізу;
- стратэгіі літаратурнага развіцця;

умець:

- суадносіць асобныя літаратурныя з’явы з агульнакультурным кантэкстам, разглядаючы феномен літаратурнай творчасці ў сістэме складаных узаемасувязей;
- аналізаваць творы, спасцігаць мастацкія феномены;
- ствараць літаратурны твор у тым ці іншым жанры з улікам законаў літаратурнай творчасці;

валодаць:

- навукі прымянення крытэрыяў мастацкасці да канкрэтнага літаратурна-мастацкага тэкста;
- метадамі далучэння да літаратурна-мастацкай творчасці, да напісання мастацкіх твораў.

Другое пытанне білета – пытанне з курса “**Методыка дзейнасці літаратурна-рэдакцыйнага супрацоўніка**”. Вучэбная дысцыпліна “Методыка дзейнасці літаратурна-рэдакцыйнага супрацоўніка” з’яўляецца адным з кампанентаў сістэмы філалагічнай адукацыі, адлюстроўвае сучасны стан, асноўныя тэндэнцыі развіцця сродкаў масавай інфармацыі і дзейнасці літаратурна-рэдакцыйнага супрацоўніка (журналіста) як суб’екта творчага працэсу.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

- агульныя заканамернасці творчай дзейнасці журналіста;
- асаблівасці працы з журналісцкім творам;
- асноўныя метады збору інфармацыі;
- адрозненні журналісцкай і літаратурна-мастацкай творчасці.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *умець*:

- аналізаваць журналісцкі тэкст на розных узроўнях;
- прымяняць атрыманыя веды пры напісанні ўласных твораў;
- выкарыстоўваць у журналісцкіх матэрыялах разнастайныя сродкі маўленчай выразнасці.

У выніку вывучэння курса студэнт павінен *валодаць*:

- асновамі аналізу журналісцкага твора і прыёмамі яго стварэння.

Трэцяе пытанне білета ўяўляе сабой пытанне з курса “**Асновы публіцыстыкі**”.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

У выніку вывучэння курса студэнт павінен *ведаць*:

- асаблівасці функцыянавання публіцыстыкі і літаратурна-мастацкай крытыкі ў грамадстве;
- спецыфіку гнасеалагічных працэсаў у стварэнні публіцыстычнага або крытычнага твора;
- асаблівасці публіцыстыкі і літаратурна-мастацкай крытыкі як адмысловага роду творчай дзейнасці;

У выніку вывучэння курса студэнт павінен *умець*:

- здзяйсняць прафесійную дзейнасць з улікам спецыфікі сродку масавай інфармацыі;
- рыхтаваць публіцыстычныя матэрыялы ў адпаведнасці з іх фарматамі і асаблівасцямі іх успрымання;
- ацэньваць творы мастацкай літаратуры зыходзячы з іх духоўнай каштоўнасці;

У выніку вывучэння курса студэнт павінен *валодаць*:

- асновамі крытычнага аналізу і адзнакі твора мастацтва і літаратуры і прыёмамі стварэння публіцыстычнага твора.

Праграма змяшчае спіс літаратуры для падрыхтоўкі да дзяржаўнага экзамену. Новыя выданні, не адзначаныя ў спісе літаратуры, рэкамендуюцца выкладчыкамі падчас правядзення аглядных лекцыйных заняткаў. У змест экзаменацыйнага білета ўключаюцца тры пытанні з трох розных дысцыплін.

Дзяржаўны экзамен па напрамку спецыяльнасці і спецыялізацыі праводзіцца ў вуснай форме. На дзяржаўным экзамене падчас падрыхтоўкі да адказу студэнт карыстаецца толькі праграмай экзамену.

ЗМЕСТ ПРАГРАМЫ

АСНОВЫ ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Дысцыпліна “Асновы літаратурна-мастацкай дзейнасці” заклікана забяспечыць засваенне студэнтамі інфармацыі, якая датычыць асноў пісьменніцкага майстэрства. Яна дае магчымасць заглянуць у творчую лабараторыю пісьменніка, развіць у сабе творчыя здольнасці, засвоіць навыкі літаратурна-мастацкага рамяства.

Творчасць і яе віды. Сутнасць творчасці. Творчасць у розных відах дзейнасці. Навуковая і мастацкая творчасць. Пісьменніцтва як творчасць, яго спецыфіка. Творчая асоба. Фазы творчага працэсу.

Літаратурны вобраз. Паняцце літаратурнага вобраза. Віды літаратурных вобразаў, розныя спосабы іх стварэння. Сутнасць паняццяў “вобраз”, “персанаж”, “характар”, “герой”, “тып”.

Прыгожае як катэгорыя эстэтыкі. Прыгожае – найважнейшая катэгорыя эстэтыкі і мастацтва. Цудоўнае і прыгожае. Прырода і шэдэўры сусветнага мастацтва як праўдзіва прыгожае ў жыцці. Багацце ўнутранага свету літаратара – аснова творчасці. Перавага пошласці і ілжывай прыгажосці (гламура) у сучаснай масавай культуры. Уменне бачыць прыгожае. Адчуванне жыцця як бесперапыннай навізны

Псіха-фізіялагічныя асновы літаратурнай творчасці. Літаратурны талент. Вызначэнне творчых здольнасцей. Прыродны (біялагічны), біясацыяльны і сацыяльны фактары таленту. Значэнне адукацыі ў выхаванні таленту. Самаадукацыя і самавыхаванне літаратара. Развіццё назіральнасці. Трэніроўка памяці. Вера ва ўласную інтуіцыю. Асацыятыўнасць мыслення. Важнасць фантазіі ў літаратурнай творчасці, умовы яе развіцця. Недахоп вымыслу ў сучасных творах. Агульны культурны ўзровень пісьменніка. Значэнне спецыяльных ведаў. Жыццёвы вопыт. Пісьменнік у сучасным інфармацыйным грамадстве. Роля Інтэрнету ў развіцці літаратуры.

Работа маладога літаратара са словам. Вывучэнне народнай мовы, устарэлых слоў, дыялектызмаў, спецыфічнай лексікі, спецыяльнай тэрміналогіі. Работа са слоўнікамі. Складанне ўласных слоўнікаў. Шліфоўка стылю.

Значэнне сумежных відаў мастацтва для работы пісьменніка. Значэнне для празаіка ведання паэзіі. Веданне літаратарам жывапісу, скульптуры, архітэктуры як аснова выхавання мастацкага густу. Важнасць сістэматызаваных ведаў па гісторыі мастацтва.

Законы вершаскладання. Асноўныя сістэмы вершаскладання. Рытміка-метрычныя асаблівасці твора. Асноўныя вершаваныя стопы (ямб, харэй, дактыль, анапест, амфібрахій).

Паэтычная лексіка. Тропіка. Віды рыфмы. Правілы рыфмоўкі. Фігуры паэтычнага сінтаксісу. Гукапіс. Уменне вызначаць графаманію.

Асоба і літаратурна-мастацкая дзейнасць. Літаратурна-мастацкая дзейнасць як прынцыпова асобная дзейнасць. Паняцце “асоба” ў жыцці, мастацтве, навуцы. Асоба як суб’ект і аб’ект эстэтычных адносін і эстэтычнай дзейнасці. Паняцце “творчая асоба”. Асабліва актуальнасць для мастацтва духоўнага пачатку ў чалавеку. Цэласнасць асобы і праблемы мастацкай творчасці. Духоўная змястоўнасць асобы. Вобраз лірычнага героя і асоба аўтара.

Прырода літаратурна-мастацкай творчасці як прадмет навуковага вывучэння. Літаратурна-мастацкая творчасць як духоўна-эстэтычная, крэатыўная дзейнасць асобы, у выніку якой узнікаюць мастацкія творы.

Узаемадзеянне псіхікі і свядомасці – крыніца мастацкай творчасці. Несвядомае як важнейшы кампанент творчага працэсу. Дыялектыка мастацкай свядомасці: узаемаабумоўленасць свядомага і несвядомага ў творах мастацтва. Літаратура і архетып.

Літаратура як з’ява эстэтычная. Ідэалагічнасць мастацтва і літаратуры. Пазнавальны патэнцыял літаратуры. Літаратура як з’ява маральна-філасофская. Чалавеказнаўчая накіраванасць мастацкага пазнання. Камунікатыўны патэнцыял літаратуры. Сацыяльнае (злабадзённае) і экзістэнцыяльнае (вечнае) як іманентныя складнікі літаратуры.

Пісьменнікі аб прыродзе мастацтва, тэхналогіі і псіхалогіі творчасці.

Крытэрыі мастацкасці літаратурнага твора. Мастацкасць – катэгорыя, якая фіксуе адносіны мастацкага зместу і стылю.

Трактоўка паняцця “ступень мастацкасці” як ступені значнасці ідэй, якая непасрэдна залежыць ад ступені індывідуальнасці і выразнасці вобразаў, у якіх рэалізуюцца гэтыя ідэі.

Фармулёўка “закона мастацкасці”: ступень дасканаласці мастацкіх твораў вызначаецца не якасцю ідэйнага матэрыялу як такога і не арсеналам выяўленчых сродкаў як такіх, а ступенню адпаведнасці выразнасці па адносінах да увасобленай сістэмы ідэй.

Літаратурны твор як адзінства формы і зместу. Родава-жанравыя асаблівасці твора. Дынаміка жанраў у сучаснай літаратуры. Тэма, праблематыка, ідэя (канцэпцыя) твора. Кампазіцыя, мастацкая мова, рытміка-метрычныя асаблівасці (тон, рытм, інтанацыя). Хранатоп. Сюжэт як фармальна-змястоўны кампанент твора. Прыёмы стварэння сюжэту і падтрымання чытацкай зацікаўленасці.

Літаратурна-мастацкі твор і соцыум. Твор як аб’ект успрыняцця. Заканамернасці і ўзроўні ўспрыняцця мастацкага тэксту. Ілюстратыўная функцыя твораў.

Твор як крыніца псіхалагічнай інфармацыі пра чалавека.

Даследаванне твора ў шырокім культурным кантэксце з мэтай вывучэння ўсіх форм свядомасці ў іх адзінстве. Твор як прадмет гісторыі, эстэтыкі, філасофіі, культуралогіі.

Твор мастацтва і маральна-этычныя адносіны.

Уласна эстэтычны (стылявы) узровень твора.

Механізмы “сутворчага суперажывання” чытача. Творчая актыўнасць чытача як своеасаблівая форма літаратурна-мастацкай дзейнасці. Значэнне літаратуры ў працэсе духоўнага ўдасканалення асобы.

Класічная літаратура. Вечныя тэмы літаратуры (мастацтва), эпохальныя (“вечныя”) вобразы сусветнай літаратуры. Масавая літаратура. Узаемасувязь і ўзаемаўзбагачэнне высокамастацкай і масавай літаратуры. Элітарная літаратура.

Нацыянальнае як фактар мастацкасці ў літаратуры (нацыянальнае і формы мастацкай свядомасці; этнапсіхалогія і літаратура, менталітэт і мова ў літаратуры, тэндэнцыя “касмапалітызацыі” ў літаратуры).

Літаратуразнаўства і літаратурна-мастацкая крытыка як віды літаратурна-мастацкай дзейнасці. Літаратуразнаўства як навука, якая вывучае мастацкую літаратуру. Традыцыйныя жанры акадэмічнага літаратуразнаўства (даклад, навуковы артыкул, манаграфія, навуковы каментарый).

Літаратурна-мастацкая крытыка як “аператыўнае літаратуразнаўства”. Асноўныя прадметы асэнсавання літаратурна-мастацкай крытыкі: твор, творчасць, літаратурны працэс.

Асноўныя жанры літаратурна-мастацкай крытыкі: рэцэнзія, артыкул (крытычны артыкул), творчы партрэт.

Літаратурна-мастацкая крытыка як неабходны грамадскі інстытут для функцыянавання высокаразвітай літаратуры.

Літаратурная работа як від літаратурна-мастацкай дзейнасці. Рэдактарства як работа з мастацкімі тэкстамі з мэтай захавання або паляпшэння іх мастацкай вартасці. Рэдактар як творчая асоба, якая спалучае ў сабе якасці пісьменніка і літаратурнага крытыка, рэдактар як пасіўны пісьменнік і крытык, а таксама як актыўны чытач. Суперажыванне, сутворчасць, навуковае ўспрыняцце як складнікі дару рэдактара. Культурна- мастацкая эрудыцыя як аснова прафесіяналізму рэдактара.

Стыль як асноўная “зона кантакту” рэдактара з мастацкім тэкстам. Стыль як вышэйшая якасць мастацкіх твораў. Кампаненты стылю. Тэхніка пісьменніка як майстэрства ствараць стыль.

Літаратура

1. **Андреев, А.** Классическая русская литература в свете целостного анализа. Диалектика художественного сознания. [Электронный ресурс] Мн.: Научно-методический центр «Электронная книга БГУ», 2003. Режим доступа: <http://anubis.bsu.by/publications/elresources/Philology/andreev2.pdf>.

2. **Андреев, А.** Психика и сознание: два языка культуры / А.Н. Андреев. – Минск: БГУ, 2000.

3. **Арнаутов, М.** Психология творчества / М. Арнаутов. – Москва, 1982.

4. **Бельскі, А.** Галасы і вобразы: літ.-крыт. артыкулы / А.І. Бельскі. – Мінск, 2008.

5. Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX вв. Трактаты, статьи, эссе. – Москва, 1987.

6. **Козырева, А.** Лекции по педагогике и психологии творчества / А.Ю. Козырева. – Пенза, 1994.

7. Літаратура пераходнага перыяду: тэарэтычныя асновы гісторыка-літаратурнага працэсу. – Мінск, 2007.
8. Основы теории литературно-художественного творчества. Учебное пособие. – Минск: БГУ, 2010.
9. **Парандовский, Я.** Алхимия слова / Я. Парандовский – Минск, 1996.
10. Психология художественного творчества. Хрестоматия. – Минск, 1999.
11. Теория литературы: учебник для студентов высших учебных заведений по филологическим специальностям. В 2 ч. Ч. 2. Художественное творчество. – Минск, 2010.
12. **Родари, Дж.** Грамматика фантазии / Дж. Родари. – Москва, 1978.
13. **Яковлева, Е.** Психология развития творческого потенциала личности / Е.А. Яковлева – Москва, 1997.

МЕТОДЫКА ДЗЕЙНАСЦІ ЛІТАРАТУРНА-РЭДАКЦЫЙНАГА СУПРАЦОЎНІКА

Журналістыка, PR, рэклама, маркетынг, прапаганда: суадносіны мэтаў і вынікаў. Прынцыповыя адрозненні мэтавай накіраванасці і вынікі ў паблік рылейшнз, журналістыцы, рэкламе. Узаемасувязь маркетынгу і PR. Эвалюцыя мадэляў PR у маркетынгу. Спецыфіка камунікацыі ў журналісцкай дзейнасці і прапагандзе.

Сістэма СМІ Рэспублікі Беларусь: сучасны стан і перспектывы развіцця. Сістэма СМІ як сацыяльны і палітычны інстытут грамадства. Функцыянаванне сучаснай прэсы ва ўмовах медыйнага рынку і перспектывы развіцця. Электаральная (выбарная) мадэль журналістыкі. Фактары, які абумоўліваюць электаральную мадэль (эканамічныя, палітычныя ідэалагічныя).

Катэгорыя “аўдыторыя” ў журналістыцы: азначэнне, характарыстыкі, тыпы аўдыторыі СМІ. Паняцце “аўдыторыя”. Суадносіны паняццяў “маса”, “публіка”, “натоўп”, “малая група”, “аўдыторыя”. Колькасна-якасныя характарыстыкі аўдыторыі СМІ. Тыпы аўдыторыі СМІ: патэнцыйная, рэальная, не-аўдыторыя, рэгулярная, мэтавая, элітарная, інстытуталізаваная.

Аўтар - газета - чытач: праблемы ўзаемадзеяння. Дыялагічны кантакт журналіста і чытача. Структура, функцыі і тыпы зносін. Псіхалагічныя бар'еры зносін у рабоце журналіста. Вербальныя і невербальныя зносіны. Структура невербальнай камунікацыі. Арганізацыя прасторы і часу камунікацыйнага працэсу.

Сістэма інфармацыйных журналісцкіх жанраў. Спецыфіка інфармацыйных жанраў (заметка, рэпартаж, інфармацыйнае інтэрв'ю, інфармацыйная карэспандэнцыя). Навіна – аснова інфармацыйных жанраў. Формы падачы навін.

Структурная арганізацыя аналітычных жанраў журналісцкай творчасці. Інтэрв'ю. Справаздача. Карэспандэнцыя. Артыкул. Агляд. Рэцэнзія і інш. Ацэначныя крытэрыі жанру.

Каментарый у журналісцкай творчасці. Каментарый як прыём у журналісцкім творы. Каментарый у інфармацыйным паведамленні.

Каментарый у аналітычным матерыяле. Каментарый як самастойны жанр на газетнай паласе.

Журналіцкі твор у сістэме прагматычных адносін. Семіятычнае паняцце тэксту ў прымяненні да твора журналістыкі. Медыятэкст як мінімальная звязная сэнсапараджальная адзінка. Адкрытыя і ўтоеныя кампаненты тэксту, якія аказваюць уплыў на яго адзінства і спалучальнасць з творчай задумай і яе канчатковай рэалізацыяй. Парадак распрацоўкі загаловакавага комплексу, кампазіцыі, калізій і разгортвання тэмы ў рамках семіятычнай цэласнасці тэксту.

Канструяванне канфлікту, інтрыгі, сутыкнення сітуацый як спосабаў актывізацыі ўспрымання медыятэксту і павышэння яго ўздзеяння на аўдыторыю. Сюжэт і фабула медыятэксту. Інтэртэкстуальнасць як метадалагічны прынцып творчага мыслення ў сучаснай журналістыцы.

Журналіцкае расследаванне як метада і жанр. Традыцыі раследавання ў літаратуры і журналістыцы. За межамі вопыт раследавання: “інвестыгэтары”, “разграбальнікі гразі”, “папарацы”, своеасабліваць іх творчасці. Мэты і метады журналіцкага раследавання. Расследаванне і публікацыі на крымінальную тэму. Арганізацыя і этапы раследавання. Задума і яго зыходныя інфармацыйныя падставы (чуткі, публікацыі СМІ, выпадковыя размовы, асабістыя назіранні, паведамленні калегаў, звесткі з інтэрнэту і т. п.). Віды журналіцкіх раследаванняў. Прававыя і этычныя абмежаванні. Перашкоды і небяспекі раследавальнай дзейнасці журналіста. Асноўныя этапы раследавання. Вывучэнне першаснай інфармацыі і фарміраванне версіі. Палявы этап. Стадыі тэарэтычнага асэнсавання даных: стварэнне “карціны раследавання” з дапамогай аргументаў, аксіём і здагадак. Гіпотэзы і спосабы яе аргументацыі. Верыфікацыя атрыманых вынікаў. Юрыдычная экспертыза.

Інтэрв'ю: метада і жанр. Метада і жанр інтэрв'ю: даследчыя падыходы і канцэпцыі. Віды і класіфікацыі інтэрв'ю: паводле СМІ, характару зносін, формы арганізацыі, характару на абмеркаванага пытання, камунікатыўнай задачы. Трансфармацыя жанру ў сучаснай перыёдыцы. Рэжысура інтэрв'ю. Мастацтва задаваць пытанні. Патрабаванні да фармулёўкі пытанняў для інтэрв'ю. Этычныя калізій інтэрв'ю. Прафесійна-асобасныя якасці інтэрв'юера.

Юрыдычная адказнасць у працы журналіста. Заканадаўства аб журналістыцы як юрыдычная фіксацыя рамак сацыяльна-творчай свабоды. Сацыяльна-творчая, юрыдычная і эканамічная свабоды журналістыкі ў розных сацыяльных сістэмах. Этычная адказнасць журналіста. Прафесійная этыка. Прынцыпы, нормы і правілы этычных паводзінаў у розных сферах журналіцкай дзейнасці. Асноўныя праблемы прафесійнай этыкі журналіста.

Тэкставая структура журналіцкага матэрыялу. Канструяванне тэксту ў адпаведнасці з аўтарскай задумай. Асабліваць тэкставага ўнаўлення фактаў. Стадыі стварэння і кампазіцыя журналіцкага тэксту. Асабліваць творчага працэсу. Тыпізацыя канфлікту і героя. Загалавачны комплекс як сэнсаўтваральны кампанент журналіцкага тэксту. Загалавак. Уводзіны.

Асноўная частка. Заключэнне. Паслядоўнасць выкладу матэрыялу: храналагічная, тэматычная, лагічная.

Свабода друку ў працы журналіста. Свабода слова і свабода масавай інфармацыі: сутнасць паняццяў. Шматзначнасць паняцця “свабода” і цяжкасці, звязаныя з выкарыстаннем тэрміна. Станаўленне і характар канцэпцый свабоды: аўтарытарная, поўная, адказная. Праблема сацыяльнай адказнасці. Творчы патэнцыял журналіста і мера свабоды дзеянняў.

Тэкст як асноўны прадукт журналісцкай творчасці. Журналісцкі тэкст – сродак масавай камунікацыі. Інфармацыя як асноўная катэгорыя тэксту. Віды інфармацыі (зместава-канцэптואльная, зместава-фактуальная). Спецыфіка і функцыі медыя-тэксту. Асноўныя спосабы атрымання інфармацыі. Сістэма інфармавання журналістаў. Тыпы крыніц інфармацыі, іх характарыстыка. Арыентацыя ў інфармацыйным асяроддзі.

Факт у творчай працы журналіста. Факт у журналістыцы і мастацкай літаратуры. Ацэнка факта ў журналісцкім творы (сапраўднасць – несапраўднасць факта). Паняцці “рэальны факт” і “вербальны факт”. Навіна як аснова журналістыкі факта. Навіна і сенсацыя. Асаблівасці лагічнай паслядоўнасці ў разгортванні журналісцкага матэрыялу. Прынцыпы адбору фактаў.

Тэхналогія падрыхтоўкі журналісцкіх твораў для друкаваных выданняў. Ідэя журналісцкага матэрыялу. Стадыі стварэння матэрыялу (фарміраванне, канкрэтызацыя і рэалізацыя задумы, распрацоўка тэмы, праверка фактаў, аўтарскае рэдагаванне матэрыялу). Структура і кампазіцыя журналісцкага тэксту. Унутраная і знешняя кампазіцыя. Тыповыя віды кампазіцыі. Функцыі загаловачнага комплексу. Намінатыўная, інфармацыйная, камунікатыўная, рэкламная функцыі загалоўка. Віды загалоўка.

Псіхалагічныя прыёмы эфектыўных зносін у працы літаратурна-рэдакцыйнага супрацоўніка. Дыялагічны кантакт журналіста і чытача. Структура, функцыі і тыпы зносін. Псіхалагічныя бар'еры зносін у рабоце журналіста. Вербальныя і невербальныя зносіны. Структура невербальнай камунікацыі. Унутраныя фактары, якія абумоўліваюць чалавечае ўзаемадзеянне. Асаблівасці ўспрымання людзьмі адзін аднаго ў працэсе зносін. Механізмы і формы ўспрымання. Фактары, якія ўплываюць на фарміраванне першага ўражання. Пазітыўныя і негатыўныя тэхнікі зносін. Уменне слухаць і чуць. Віды і прыёмы слухання, паняцце актыўнага слухання.

Псіхалагічнае ўздзеянне навін і надзвычайных падзей на аўдыторыю. Спецыфіка ўздзеяння навінавай інфармацыі і надзвычайных падзей. Страх і трывога, выкліканыя інфармацыяй. Фактары ўзнікнення і механізмы развіцця масавай панікі. Канструктыўныя спосабы падачы патэнцыйна стрэсагеннай інфармацыі ў СМІ.

Асноўныя тэндэнцыі развіцця сучасных СМІ. Інфраструктура сучасных СМІ. Характарыстыка асноўных тэндэнцый развіцця інфармацыйных агенцтваў, газетна-часопіснай перыёдыкі, радыё- і

тэлевяшчання, інтэрнэт-выданняў, прэс-службаў ведамстваў і арганізацый і іншых вытворцаў масавай інфармацыі.

Трансфармацыя традыцыйных СМІ на платформе найноўшых тэхналогій. Канвергенцыя і інтэграцыя медыя на сучасным этапе. Новае асэнсаванне творчай дзейнасці журналіста на аснове ўкаранення лічбавых тэхналогій і навуковага забеспячэння творчага працэсу. Новыя фарматы журналісцкіх твораў і перспектывы ўдасканалення журналісцкага майстэрства.

Асноўныя накірункі рэалізацыі рэдакцыйнага маркетынгу. Паняцце рэдакцыйнага маркетынгу. Яго мэты, задачы, накірункі. Кан'юнктура рынку СМІ. Масавая інфармацыя як тавар. Структура службы маркетынгу. Службовыя абавязкі маркетологаў. Вывучэнне рынку канкуруючых СМІ, вызначэнне месца на ім газеты (тэле- і радыёстанцыі). Спецыфіка правядзення маніторынгу.

Бізнес-план і бюджэт у сістэме рэдакцыйнага планавання. Эканамічная база рэдакцыі. Прыбытковасць і канкурэнтаздольнасць. Рэкламная, цэнасная і тыражная палітыка рэдакцыі. Даходная частка. Расходная частка. Артыкулы даходаў і выдаткаў. Паняцце рэнтабельнасці.

Рэкламныя стратэгіі сучасных СМІ. Рэклама ў газеце, на радыё, тэлебачанні, у інтэрнэце. Рэкламная палітыка рэдакцыі. Праца з рэкламнымі агенцтвамі. Спецыялізаваныя рэкламныя СМІ. Праблема ўтоенай і недакладнай рэкламы.

Віды рэкламных аб'яў. Модульная, радковая, таблічная, тэкставая, банарная, кантэкстная рэклама. Плейсмент у структуры візуальнага афармлення газетна-часопіснай перыёдыкі, у радыё- і тэлевяшчанні. Прайс-ліст і яго структура. Макетаванне рэкламных аб'яў. Праца журналіста з рэкламадаўцамі. Асаблівасці падрыхтоўкі і напісання рэкламных матэрыялаў.

Месца і роля журналісцкай дзейнасці ў грамадстве. Функцыянальны падыход да журналісцкай дзейнасці. Месца катэгорыі “функцыя” ў сістэме ведаў аб журналістыцы. Узаемасувязь паняццяў “мэта”, “сродкі”, “дзейнасць”, “вынік”. Функцыі журналістыкі: аб'ектыўнае прызначэнне і суб'ектыўная мэтаўстаноўка.

Камунікатыўная функцыя ў дзейнасці журналіста. Паняцце камунікацыі. Разнастайнасць камунікатыўных сродкаў і формаў. Сродкі масавай камунікацыі і журналістыка. Журналістыка і масавая свядомасць (светапогляд, светасузіранне, гістарычная свядомасць, грамадская думка). Журналістыка і культура побыту, вольнага часу, здароўя, зносін. Журналістыка і індустрыя забаў.

Асаблівасць журналісцкага назірання і ацэнкі сітуацыі. Характарыстыка метадалогіі і прыкладная сістэматызацыя асноўных этапаў творчага працэсу. Этап збору інфармацыі (метады назірання, дэталізацыі, фіксацыі з дапамогай інструментальных носбітаў); этап генерацыі творчай задумы распрацоўкі тэмы (метады адбору, ацэнкі і актуалізацыі фактаў і з'яў); этап ўвасаблення творчай задумы (метады выбару выразных сродкаў і

прыкладнога інструментарыя); этап рэалізацыі гатовага твора (метады параўнання і супастаўлення з запытамі і чаканнямі спажыўца).

Газеты “Наша доля”, “Наша Ніва” ў гісторыі айчынай журналістыкі, культуры. Першая масавая легальная газета на беларускай мове – “Наша доля”. Гісторыя стварэння, рэдактарскі склад, праблематыка. Беларуская літаратура на старонках газеты. Цётка, Якуб Колас, Ядвігін Ш. і іншыя пісьменнікі і публіцысты ў газеце. Жанравыя і мастацкія асаблівасці газеты. “Наша доля” і цензура. Значэнне газеты ў развіцці беларускай журналістыкі. Зараджэнне газеты “Наша ніва”.

Гісторыя стварэння і развіцця газеты “Наша Ніва”. Склад рэдакцыі. А.Уласаў і Я.Купала – рэдактары газеты. Прапаганда ў газеце праграмы Беларускай сацыялістычнай грамады. “Наша Ніва” аб палітычным, эканамічным, сацыяльным і культурным уціску беларускага народа. Паказ на яе старонках падзей Першай сусветнай вайны, міжнароднага жыцця, становішча рабочых і сялян. Пытанні культуры і літаратуры ў газеце “Наша Ніва”, асвятленне гісторыі, этнаграфіі і фальклору беларусаў. Літаратурная крытыка ў газеце. Пісьменнікі і публіцысты ў “Нашай Ніве” – Янка Купала, Якуб Колас, Ядвігін Ш., Максім Гарэцкі, Цішка Гартны і іншыя. Жанравыя, тэматычныя, стылістычныя і мастацкія асаблівасці газеты. Распаўсюджванне газеты. “Наша Ніва” і цензура. Значэнне газеты для развіцця беларускай журналістыкі.

Літаратура

1. **Ворошилов, В. В.** Журналистика: Учебник / В. В. Ворошилов; Европейский ин-т экспертов. – СПб. : Издательство Михайлова В.А., 1999. – 304 с.
2. **Гуревич, С. М.** Газета: вчера, сегодня, завтра: [учеб. пособие для вузов] / С. М. Гуревич. – Москва: Аспект Пресс, 2004. – 288 с.
3. **Зубчонак, Н.А.** Беларуская журналістыка ў перыяд станаўлення нацыянальна-дэмакратычнага руху (1906-1916): дапам. для студ. Ін-та журналістыкі БДУ, якія навучаюцца па спец. 1-23 01 08 “Журналістыка (па напрамках)”, 1-23 01 07-01 “Інфармацыя і камунікацыя (тэхналогіі камунікацыі)”, 1-23 01 10 “Літаратурная работа (па напрамках)”, 1-23 01 09 “Міжнародная журналістыка” / Н.А. Зубчонак. – Мінск: БДУ, 2010. – 99 с.
4. **Есин, Б.И.** История русской журналистики (1703–1917): учеб.-метод. комплект: учеб. Пособие. Хрестоматия. Темы курсовых работ: для студентов-журналистов и филологов / Б.И. Есин. – М.: Флинта: Наука, 2000. – 463 с.
5. **Кузнецов, И.В.** История отечественной журналистики (1917–2000) : учебный комплект (учеб. пособие по спец. 021400 – “Журналистика” и хрестоматия) / И.В. Кузнецов. – М.: Флинта: Наука, 2008. – 639 с.
6. **Орлова, Т. Д.** Теория и методика журналистского творчества (технология подготовки журналистского произведения): учеб. пособие. Ч. 1 / Т. Д. Орлова. – Минск: Современные знания, 2005. – 120 с.
7. **Градюшко, А.А.** Сетевая пресса в системе СМИ: учеб.-метод. комплекс / А.А. Градюшко. - Минск, 2005. – 256 с.
8. **Ким, М. Н.** Новостная журналистика: базовый курс: учебник / М. Н. Ким. – Санкт-Петербург: Изд-во Михайлова В. А., 2005. – 349 с.
9. **Ким, М. Н.** Жанры современной журналистики / М. Н. Ким. – Санкт-Петербург: Изд-во Михайлова В. А., 2004. – 336 с.

10. **Слука, А.Г.** Беларуская журналістыка: вучэб. дапам. для студ. устаноў, якія забяспеч. атрыманне выш. адукацыі па спец. “Журналістыка”: у 3-х ч. Ч. 2 / А. Г. Слука. – Мінск: БДУ, 2003. – 235 с.

11. **Мельник, Г.С.** Основы творческой деятельности журналиста: учеб. пособие для студ. 1-го курса фак. журналистики. Ч. I-II: Краткий курс лекций. Хрестоматия / Г. С. Мельник, А. Н. Тепляшина. – Санкт-Петербург [и др.]: Питер, 2004; 2006. – 271 с.

12. **Свитич, Л.Г.** Профессия: журналист: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по напр. 520600 и спец. 021400 "Журналистика" / Л. Г. Свитич. – М.: Аспект Пресс, 2003. – 255 с.

13. **Стральцоў, Б.В.** Метад і жанр. Асновы творчага майстэрства журналіста: Вучэб.дапаможнік для студ.спец. Е 23 01 08-01 "Журналістыка" / Б. В. Стральцоў; Б.В.Стральцоў. – Мн.: БДУ, 2002. – 118с.

14. **Тертычный, А. А.** Расследовательская журналистика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по напр. и спец. "Журналистика" / А. А. Тертычный. – Москва: Аспект Пресс, 2002. – 384 с.

15. **Трыков, В.П.** Зарубежная журналистика XIX века: учеб. пособие / В.П. Трыков. – М.: Камерон, 2004. – 608 с.

АСНОВЫ ПУБЛІЦЫСТЫКІ

Літаратурная крытыка і літаратуразнаўства: тыпалагічная характарыстыка. Літаратурная крытыка ў сістэме філалагічных навук. Шляхі ўзаемадзеяння літаратурнай крытыкі з літаратуразнаўствам. Літаратурная крытыка ў сучасным інфармацыйным грамадстве.

Сістэма жанраў сучаснай літаратурнай крытыкі. Азначэнні і характарыстыка анатацыі, водзыва, рэцэнзіі, крытычнага агляду. Іх жанравыя разнавіднасці. Запатрабаванасць выбраных жанраў у сучасным друку: прычыны і наступствы.

Сатырычная публіцыстыка ў сучасным перыядычным друку. Фельетон і памфлет на старонках СМІ. Гісторыя функцыянавання, жанравыя мадыфікацыі, тыпалагічныя характарыстыкі. “Малыя” сатырычныя жанры. Выданне “Вожык” у сучаснай інфармацыйнай прасторы.

Будова мастацка-публіцыстычных жанраў журналісцкай творчасці. Віды кампазіцыі у розных мастацка-публіцыстычных жанрах. Ацэначныя крытэрыі жанру. Патрабаванні да працы аўтара і рэдактара.

Замалёўка на старонках сучасных СМІ. Замалёўка як базавы жанр мастацкай публіцыстыкі. Замалёўка як вобразная інфармацыя. Віды замалёвак.

Нарыс і нарысістыка ў сучасным друку. Нарыс як жанр мастацкай публіцыстыкі. Віды нарысаў. Нарыс у журналісцкай дзейнасці і мастацкай літаратуры. Агульная характарыстыка нарысістыкі. Вядомыя айчынныя нарысісты.

Эсэ і эсэістыка ў сучасным друку. Эсэ як жанр мастацкай публіцыстыкі. Віды эсэ. Вядомыя айчынныя эсэісты. Эсэісцкі метады адлюстравання рэчаіснасці ў журналістыцы. Эсэ ў літаратуры. Патрабаванні да аўтарскага стылю.

Стылістыка мастацка-публіцыстычных жанраў. Маўленчая культура журналіста. Дарэчнасць ужывання вобразных сродкаў у розных мастацка-публіцыстычных жанрах. Дакладнасць маўлення.

Публіцыстычны стыль і газетна-публіцыстычны падстыль. Выразнасць і лаканічнасць публіцыстычнага стылю. Экспрэсіўнасць публіцыстычных тэкстаў. Маўленчыя стандарты. Слоўныя штампы і шаблоны ў медыя-тэксце. Індывідуальны стыль журналіста. Характарыстыка газетна-публіцыстычнага падстылю.

Інтэртэкстуальнасць як моўна-стылёвая прыкмета сучаснай публіцыстыкі. Формы праяўлення інтэртэкстуальнасці ў розных відах творчасці (мастацтва, літаратуры, журналістыцы). Крыніцы інтэртэкстуальнасці. Маральна-этычныя нормы выкарыстання інтэртэкстуальнасці.

Сродкі маўленчай выразнасці ў медыя-тэксце. Маўленчыя сродкі ўздзеяння на свядомасць: стылістычныя фігуры і тропы. Функцыі рытарычных пытанняў у медыя-тэксце. Стылістычныя фігуры як сродак падтрымання кантакту з аўдыторыяй. Метафарызацыя мовы СМІ.

Публіцыстыка і журналістыка: тыпалагічная характарыстыка. Ператварэнне публіцыстыкі ў адмысловы тып сацыяльных зносін, у сродак палітычнай дзейнасці. Публіцыст як сацыяльны інфарматар. Узнікненне прафесіі публіцыста ў перыяд англійскай і французскай буржуазных рэвалюцый. Вызначальная роля публіцыстыкі ў афармленні грамадска-палітычнай канцэпцыі перыядычнага выдання.

Публіцыстыка як від творчай дзейнасці. Агульная характарыстыка публіцыстыкі. Эпаты станаўлення журналісцкага майстэрства. Публіцыстычная дзейнасць ачынных і замежных пісьменнікаў. Публіцыстычнасць журналісцкага або мастацкага твора.

Эвалюцыя публіцыстычных жанраў. Дыялектычнае адзінства формы і зместу. Паняцце “дыфузіі жанру” ў журналісцкай дзейнасці. Працэс жанравага абнаўлення, рухомасць жанравых межаў. Працэс жанраўтварэння ў сучаснай публіцыстыцы.

Публіцыстыка ў сучаснай інфармацыйнай прасторы. Паняцце інфармацыйнага грамадства. Жанры вэб-журналістыкі як носьбіты інфармацыі. Ступень публіцыстычнасці сучасных інтэрнэт-публікацый. Спецыялізаваныя літаратурныя інтэрнэт-рэсурсы.

Псіхалагізм як метаадлюстравання чалавека ў мастацкай публіцыстыцы. Характарыстыка партрэтнай замалеўкі. Партрэтны нарыс: гісторыя жанру і сучаснасць. Мастацкі біяграфізм. Межы тыпізацыі вобраза.

Публіцыстычныя выступленні як фактар фарміравання грамадскай думкі. Камунікатыўная функцыя ў дзейнасці журналіста. Паняцце камунікацыі. Разнастайнасць камунікатыўных сродкаў і формаў. Публіцыстыка і масавая свядомасць (светапогляд, светасузіранне, гістарычная свядомасць, грамадская думка). Мастацкая літаратура і грамадская свядомасць.

Публіцыстыка ў друку XIX стагоддзя (на прыкладзе газеты “Кур’ер Віленскі”). Газета “Кур’ер Віленскі” – значная гістарычная з’ява беларускай, польскай і літоўскай культур. Гісторыя ўзнікнення і развіцця газеты. Змены назвы, мовы, месца выхаду, ідэйна-тэматычнай арыентацыі на працягу існавання выдання. Рэдактары і супрацоўнікі газеты (А.Кіркор, Я.Тышкевіч, У.Сыракомля, А.Адзінец, П.Шпілеўскі, І.Хацько і інш.) – вядомыя грамадскія дзеячы Беларусі, літаратары і навукоўцы. Перайменаванне ў “Кур’ер Літоўскі” і “Віленскі веснік”. Структура і змест выдання, адметнасць публікацый. Дзейнасць Адама Кіркора на пасадзе рэдактара. Выступленне ў газеце В. Дуніна-Марцінкевіча, Ул. Сыракомлі і іншых літаратараў. Роля выдання ў развіцці беларускай журналістыкі, публіцыстыкі, літаратуры.

Літаратурная крытыка ў друку XIX стагоддзя (на прыкладзе выданняў “Губернскія ведамасці”). Выданне “Віцебскіх губернскіх ведамасцей”, “Гродзенскіх губернскіх ведамасцей”, “Мінскіх губернскіх ведамасцей”, “Магілёўскіх губернскіх ведамасцей” (1838). Артыкулы афіцыйнага аддзела. Матэрыялы неафіцыйнага аддзела па гісторыі, этнаграфіі, фальклору, статыстыцы. Публікацыя грамадзянскіх актаў, грамат, архіўных гістарычных звестак, іх значэнне ў вывучэнні гісторыі Беларусі. Літаратурна-крытычныя артыкулы, фельетоны, нарысы, матэрыялы іншых жанраў у губернскіх ведамасцях. Адметнасць “Віцебскіх губернскіх ведамасцей” сярод іншых выданняў (дэмакратычнасць, разнастайнасць зместу і інш.).

Літаратурная крытыка і публіцыстыка ў газеце “Наша Ніва”. Пытанні культуры і літаратуры ў газеце “Наша Ніва”, асвятленне гісторыі, этнаграфіі і фальклору беларусаў. Літаратурная крытыка ў газеце. Письменнікі і публіцысты ў “Нашай Ніве” – Янка Купала, Якуб Колас, Ядвігін Ш., Максім Гарэцкі, Цішка Гартны і іншыя. Жанравыя, тэматычныя, стылістычныя і мастацкія асаблівасці газеты.

Беларуская публіцыстыка ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Змяненні ў дзейнасці друку ў адпаведнасці з патрабаваннямі часу. Пачатак вайны і яго адлюстраванне на старонках перыядычнага друку. Агітплакат “Раздавім фашысцкую гадзіну!”. Публіцыстыка беларускіх письменнікаў Я. Купалы, Я. Коласа, К. Чорнага, М. Танка, К. Крапівы і іншых у гады вайны.

Публіцыстыка ў газеце “Звязда”: традыцыя і сучаснасць. Гісторыя заснавання і функцыянавання выдання. Публіцыстычная дзейнасць вядомых письменнікаў і журналістаў. Адметнасць тэматычнай палітры беларускамоўнага выдання.

Літаратурная крытыка ў штотыднёвіку “Літаратура і Мастацтва”. Гісторыя заснавання і функцыянавання выдання. Жанр рэцэнзій на старонках сучаснага “ЛіМа”. Рэцэнзія на твор мастацкай літаратуры, тэатральная рэцэнзія, кінарэцэнзія.

Літаратурная крытыка і публіцыстыка ў грамадска-палітычных часопісах. Гісторыя заснавання і функцыянавання часопісаў “Полымя”,

“Маладосць”. “Полымя” як літаратурна-мастацкі і грамадска-палітычны часопіс. Сучасны дзелавы друк.

Беларуская публіцыстыка пераходнага перыяду (1985 – 1991 гг.). Крызіс становішча ў савецкай краіне ў адлюстраванні СМІ. Фарміраванне сістэмы беларускай дэмакратычнай журналістыкі. Публіцыстычная дзейнасць беларускіх пісьменнікаў. Узрастанне ўвагі газет да праблем партыйнага жыцця, працэсу пашырэння публічнасці ў дзейнасці Саветаў народных дэпутатаў розных узроўняў. З’яўленне ў перыядычных выданнях новых тэм, якія знаходзіліся пад афіцыйнай забаронай: вайна ў Афганістане, Чарнобыльская катастрофа ў адлюстраванні СМІ. “Вячэрні Мінск” у сістэме беларускага друку. Спецыфіка тэматыкі раённых газет.

Літаратура

1. **Белякова, Л.П.** Аналітычная журналістыка печатнай перыодыкі: теорія, методіка, творчы вопыт : учеб.-метод. пособие для студэнтаў высш. учеб. заведений, обучающихся по спец. 1-23 01 08 "Журналистика (по направлениям)", напр. спец. 1-23 01 08-01 "Журналистика (печатные СМИ)", и спец. 1-23 01 09 "Журналистика международная" / Л. П. Белякова. – Минск : БГУ, 2012. – 167 с.

2. **Булацкі, Р.В.** Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі : [вучэб. дапам. для студ. фак. журналістыкі дзярж. ун-таў] / Р. В. Булацкі, І. І. Сачанка. – Мінск : Выд-ва БДУ імя У. І. Леніна, 1974. – 272 с.

3. **Лысенка, А.Ф.** З трывогай і надзеяй. Беларуская публіцыстыка 80-х гадоў / А.Ф. Лысенка ; [рэд. П. К. Дзюбайла] ; АН БССР, Ін-т літаратуры імя Я. Купалы. – Мінск : Навука і тэхніка, 1991. – 205 с.

4. Мова “Нашай Нівы”. Семантыка. Стылістыка : [манаграфія] / В. П. Лемцюгова [и др.] ; пад рэд. В. П. Лемцюговой ; НАН Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларус. культуры, мовы і літ., Філ. "Ин-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы". – Мінск : Беларуская навука, 2014. – 363 с.

5. Публіцысты / [сост.: Л. С. Екель [и др.] ; фото: В. Л. Жилин] ; Беларускі саюз журналістаў. – Мінск : Беларускі саюз журналістаў, 2000. – 495 с.

6. **Саламаха, У.П.** Званыя і выбраныя : Кніга літаратурнай публіцыстыкі і рэцэнзій / У. П. Саламаха. – Мн. : Дом прэсы, 1999. – 127 с.

7. **Хорольскі, В.В.** Западная публіцыстыка XVIII–XX вв.: основные вехи эволюции : учебное пособие. Ч. 1 / В. В. Хорольскі. – Воронеж : ВГУ, 2007. – 159 с.

8. **Туміловіч, Н.В.** Асоба аўтара і вобраз часу ў беларускай публіцыстыцы другой паловы XX ст. : аўтарэферат дысертацыі на атрым. вуч. ступ. канд. філал. навук : па спец. 10.01.10 – журналістыка / Н. В. Туміловіч ; Беларус. дзярж. ун-т. – Мінск, 2008. – 17 с.

9. **Цікоцкі, А.М.** Стылістыка газетных жанраў : Дапаможнік для студ. Журналісцкіх спец. / А. М. Цікоцкі ; БДУ. Фак. Журналістыкі. – Мн. : БДУ, 2003. – 23с.

10. **Яканюк, Д.Л.** Сучасныя публіцыстычныя жанры і формы электроннай журналістыкі : вучэбна-метад. комплекс для студ. фак. журналістыкі спец. Е 23 01 08-02 "Журналистика" / Д. Л. Яканюк. – Мінск : БДУ, 2003. – 57 с.